

Att sticka

ett diskursivt och

autoetnografiskt

nystande

av stickning

som praktik

Lina Sundberg

GNVK01

Centrum för genusvetenskap

Lunds universitet

Handledare Matilda Svensson

Våren 2014

Abstract

This study is a knitted attempt of academic border crossing. The methods used for this analysis are discourse theory and autoethnography. In using autoethnography the aim is to include other experiences than those who are usually theorized. The material used for the study is five knitting books published in 2013. Concepts are discussed as processes trying to stabilize meaning in the discourse. The discourse is structured by notions about whom, why and how knitting is done and the meaning is challenged by conceptions about time, knowledge and class. Knitting is analyzed as a subversive potential of expanding the understanding of knowledge. The study stresses the need to further examine the textile area of history and the gendered aspects of handcrafting. The autoethnographic procedure has been to knit one pattern of each book and include reflections about the emotions, thoughts, time and place related to the pattern, including pictures of the work. The study consists therefore of three parts, the written, the written-knitted and the knitted. Together they form a critique of academic distance and strive for more complex, contradictive and approachable ways of doing research.

Keywords

Women, knitting, autoethnography, discourse, knowledge

Nyckelord

Kvinnor, stickning, autoetnografi, diskurs, kunskap

Före allt

Jag kan inte skriva och prata samtidigt. Att skriva denna uppsats har därför varit ett ganska tyst projekt. "Gråt inte, kämpa" skanderade Grupp 8. Jag har gråtit *och* kämpat. Nu är det färdigt. Denna vår, #supervalåret, kom F! ut med en feministisk antologi. I den finns illustrationen "I fika sjuder motståndet" som Frida Isotalo bidragit med. Tack. Tack för att det går att hålla käft, dricka kaffe och vara delaktig. Jag tycker inte en ska behöva höja sin röst för att höras. Jag vill tacka alla som jag känner som lyssnar. Jag vill tacka alla som formulerat det jag inte kunnat säga. Det som var känslor som har blivit ord av och i gemenskap. Ur handarbete gror revolution. Tack Förenande Progressivt Hantverk.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	7
1.1 Går det att sticka en uppsats?.....	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Förförståelse och positionering.....	9
1.4 Tidigare forskning.....	10
2. Teoretiska utgångspunkter.....	13
2.1 Introduktion till kunskapande	13
2.2 Subjekt och genus	13
2.3 Att situera kunskap	14
2.4 Komplexitet genom situering av samband.....	14
2.5 Kroppar som diskursiva och materiella erfarenheter	15
2.6 Nya perspektiv genom cyborger	15
2.7 Sammanfattning	16
3. Metodologi, metod, material	17
3.1 Introduktion	17
3.2 Urval	17
3.3 Beskrivning av materialet	17
3.4 Introduktion till diskursteori	17
3.5 Inga sanningar men många verkligheter	18
3.6 Centrala begrepp	19
3.7 Vad är autoetnografi?.....	19
4. Analys.....	21
4.1 Inledning	21
4.2 Diskursteoretisk analysprocess	21
4.3 Att sticka en uppsats	21
4.4 Sticka och skicka	22
4.5 Älskade kofta	25
4.6 Solveigs vantar.....	29
4.7 Varmt och stickat	31
4.8 Vantar för alla årstider	35
5. För att spinna vidare	39
5.1 Flytande signifikanter	39
5.2 Avslutande början	40
6. Referenser.....	43

1. Inledning

1.1 Går det att sticka en uppsats?

En hösttermin för ett tag sen satt jag på ett bibliotek och pluggade med några vänner som då skrev sina c-uppsatser i genusvetenskap. Vid ett tillfälle av frustration sa Nea: ”Jag skulle ha stickat min c-uppsats istället”. Ja. Vilken idé. “If I can’t dance to it I don’t want to be a part of your revolution” sägs anarkisten Emma Goldman ha sagt (Braidotti 2009:254). Att sticka sin c-uppsats symboliserar för mig detta citats konstruktiva villkorlöshet. Det öppnar upp samtal för *hur*, inte *om*.

Roziska Parker reflekterar i *The Subversive Stitch* över om pennan verkligen trängt djupare än nålen i mänsklighetens historia (Parker 1989:189). Eva Trotzig ger en form av svar på detta i sin studie av kultur och tradition genom stickmöten.

Jag, som är bibliotekarie, hade inte klart för mig att kulturen inte alls bärs fram av bokstäver. Jag trodde att det skrivna ordet i sig var betydelsefullt. Jag hade inte insett hur mycket som överlämnas från människa till människa utan att bokstäver behövs. Jag upplevde äntligen att kulturen bärs fram av människor (Trotzig 1980:8).

Detta har fått mig att reflektera över min relation till det skrivna ordet och till textila utsagor. Jag började på universitetet i skräckblandad förtjusning och upplevde för första gången att mitt språk inte räckte till. Jag började göra gloslistor efter böcker och artiklar vi läste för att ta igen detta avstånd.¹ Distansen som den akademiska exaktheten skapade till världen breddade förståelsen av det direkta och intima. Men det som är tydligt är så hårt. Det komplexa måste inte vara axlar som skär varandra, utan kan även sammanflätas eller vävas. Jag bestämde mig. Jag ska sticka min uppsats. Sen funderade jag, började i fel ände, misströstade, ringde olika vänner och folk jag inte känner. Hur skulle det gå till?

Poeten och genusvetaren Hanna Hallgren knyter sig i sin avhandling till filosofen Gilles Deleuzes teorier om det rhizomatiska och nomadiska tänkandet. Detta innebär för Hallgren att skriva för att tänka, inte för att redovisa det redan uttänkta och färdiga (Hallgren 2008:61).

¹ Exempel: affektivt = känsloladdat, patologisera = göra sjukt, misogyni = hatisk attityd mot kvinnor. Tagit från min anteckningsbok från grundkursen HT 2011.

Hallgren öppnade dörrarna för att tänka på formalia som frihet och inte som gränser. Formalia framstod i hennes avhandling som något att förhålla sig till och kreativt använda. Det jag har känt som största hinder inom den akademiska världen är känslan att det är så mycket som går över huvudet på en. Stickandet en motvikt. Det är en fast, mjuk struktur som även med obegränsat antal trådar metodiskt kan stickas ihop till sammanhang.

I början av uppsatsprojektet försökte jag göra en intervju med mig själv för att hitta en arbetsstruktur. Hur vill jag jobba och vem vill jag vara i denna process?

19 mars

Vem skulle du vara för att klara detta?

Jag skulle åka på tur med Tooticki och Braidotti. Med termos och ostmörgåsar. Vi skulle knyta nya diskursfischenät. Det verkar inte finnas några livbojar så vi har bara varandra. Eller jag har bara dem för de är ju inte riktigt där.

Nina Lykke, professor i genus och kultur, skriver att ett ”oortodoxt bruk av metodverktyg” är feminismens starka sida för att skapa andra perspektiv (Lykke 2009:176). Jag skriver om min dagboksanteckning till ”denna studie syftar till att utmana mina tidigare erfarenheter med ett vad Lykke benämner med ett ”oortodoxt bruk av metodverktyg” (Lykke 2009:176). Metodverktyget jag använder är autoetnografi som jag beskriver utförligare i metoddelen. Metoden fann jag i Sara Johanssons avhandling *Rytmen bor i mina steg* (2013). Hon använder sig av rytmanalys och autoetnografi för att röra sig bort från vetenskap som värderar erfarenheter hierarkiskt. Hon menar att ”ett teoretiskt resonemang betyder lika mycket som en promenad i staden.” (Johansson 2013:333). Det gör jag med.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen är ett sätt att kanalisera frustration över den förmenta synen på textilhantverk som ”förspild kvinnokraft”. Historia A borde handla om lika delar knyppling för samhällsutveckling som den snickarglädje över nationsbyggandet som representeras idag. Kvinnors organisering och kunskaper riskerar att försvinna i den rationaliserande samtiden som slår dövörat till mot alternativa läsningar av historien. För mig är stickningen ett förenande progressivt hantverk och det jag vill undersöka. Att sticka för hand är en så gammal kunskap att det känns som den alltid varit traditionellt. Samtidigt som att tidlösheten och att

det är tidskrävande per definition gör det omodernt. De senaste åren har definierats som en sticktrend (se t.ex. Svd 2011). Varje gång jag besöker stickbloggar och Instagramkonton² slås jag av hur mycket folk kan och hur mycket tid som läggs på informations-spridande och kunskapsutjämning på nätet och hur kvinnodominerade dessa handarbetsforum är. Trendbegreppet uppfattar jag som ett sätt att förenkla bilden. Är det verkligen en trend att sticka eller har stickentusiasterna endast hittat nya vägar att nå ut, att få finnas i offentligheten?

Jag är intresserad av människors historier och personliga erfarenheter vilka sällan är sammanhängande. Livet består ju av avbrott och nya vägar. Därför undersöker jag i denna uppsats diskursivt praktiken ”att sticka” utifrån fem stickböcker som publicerades 2013. Mitt syfte med att ta utgångspunkt i instruktions- och inspirationsböcker är att visa att de inte är oväsentliga i teoretiska ansatser att förstå världen. De dokumenterar praktiska kunskaper som annars hade passerat.

Jag har närmat mig mitt material med ett öppet sinne under hela min process, men mina huvudfrågeställningar är:

- Vilka subjekt-positioner konstrueras i böckerna, vem är det som stickar?
- Varför ska vi sticka enligt dessa böcker, vad genererar stickningen?
- Hur framträder kunskap i böckerna?

1.3 Förförståelse och positionering

Jag är en vit medelklassperson som är lika delar fascinerad av som irriterad på den akademiska kommunikationen. Jag har aldrig tvekat på att jag skulle kunna plugga om jag ville, men när jag väl började trodde jag bara att jag skulle läsa i en termin. Under mina terminer i Lund har jag fått inse hur allt är möjligt, att inget finns och vidden av vad detta skulle kunna betyda. Uppsatsprocessen har känts som att rida åstad som en kejsare i nya kläder och inte veta om hästarna är för höga eller om det var resan eller målet som var frågan. Därför har jag hållit fast vid min övertygelse om att sticka. Inte att dra iväg utan att väva in mig själv och känna materialet mellan mina fingrar. Konstnären Lisa Anne Auerbach skriver i *Chicken Strikken*: “Ink adheres to cloth, but a message knit in fabric is the fabric itself. Remove the words and the structure unravels.”(Auerbach 2012:43). På liknande sätt ser jag

² Instagram är en app och ett socialt medium. Alla bilder i denna uppsats är tagna av mig, via min instagram.

material-forskare-teori/metod som en treenighet som interagerar och som inte kan uteslutas av varandra.

1.4 Tidigare forskning

Vid sökningar efter studier gjorda specifikt om stickning börjar alla de böcker, uppsatser och studier jag läst med att det inte finns någon forskning på detta område. Vi vet för lite, samtidigt bildar alla dessa texter tillsammans början till formulerad forskning om stickning och genus. I detta kapitel kartlägger jag forskningen om stickning och handarbete, som jag i uppsatsen behandlar, inte som överensstämmande, men som delar av varandra. Kartläggningen syftar inte till att vara heltäckande men behandlar fält som behöver sammanlänkas för att situera stickningen som praktik.

1.4.1 Tillbakablick på en politisk fråga

1973 publicerades ikonen Kirsten Hofsätters kampskrift *Hønsesstriek* (Hofsätter 1973). Det var ett upprop och uppgörelse med garnindustrin, stickböcker och andra stickinstruktioner som förmedlade *ett* riktigt sätt att sticka och endast uppmuntrar till att köpa garn från det egna företaget. Sociologen Eva Schmitz har i avhandlingen *Systerskap som politisk handling* undersökt den svenska kvinnorörelsen från 1968-1982. I protokoll från kvinnomöten och konferenser förekommer notiser om hur medlemmarna i den danska kvinnorörelsen, ansedda som radikala kvinnoaktivister, satt och stickade vilket inte var lika självklart i den svenska rörelsen där handarbetet var en känsligare fråga som ställde ideologiska övertygelser på sin spets (Schmitz 2007:171). Forskaren Louise Waldén var 1973 redaktör för tidsskriften *Vi Männskor* som julen detta år publicerade ett julbroderi av Anne Lidén föreställande kvinnokampsmärket gjort i korsstyggn (Svenska tecknare 2014). Hon beskriver hur läsarnas reaktioner var som två stormar. Från den ena sidan var det många som sa upp sin prenumeration då kampmärket skymfats genom att broderas – en illustration av den missbrukade kvinnokraften. En del andra ringde in och grät av tacksamhet för bekräftelsen på att det gick att brodera och vara feminist (Waldén 1999:73). Ulla Wikander ställer sig skeptisk till handarbete som politiskt verktyg. Hon menar att Grupp 8:s arbete med att framhäva en viss ”kvinnokultur” var att cementera synen på kön istället för att dekonstruera den (Wikander 1999:217). Wikander menar att lyftet av handarbetet som en artefakt från en förnekad kvinnokultur visserligen bidrog till mångas ökande självkänsla, men att kvinnokulturen tippade över i en kvinnonatur (Wikander 1999:228–229). Det som Schmitz i sin avhandling definierar som kvinnorörelsens *kvinnoidelogiska verktyg* ser Wikander som särartstankar mer än subversiva strategier.

1.4.2 Stickning som könad praktik

I *The Culture of Knitting* analyserar Joanne Turney varför stickningen fortfarande är en levande tradition (Turney 2009). Turney visar att det finns nya narrativ i stickningen. I stickande plagg finns historia av platser och personer som är fruktbara för att undersöka nya vägar in i stickningens historia (Turney 2009:136–137). Turney förklarar stickningens könade aspekt med att det förknippas med huslighet och omsorg och att utbildning i stickning varit reserverad för kvinnor och utestängt män (Turney 2009:8, 13). Hon diskuterar hur stickningen inte bara utmanar högteknologin utan även förenas med den genom internet och annan media. Den subversiva potentialen i stickningen är just potentiell då garnindustrin och annan industri blomstrar då stickningen blir trendig och kanske inte alls utmanar utan främjar ett konsumtionssamhälle med akrylgarner (Turney 2009:215). Skulle stickning ses som teknik och konstnärligt skapande menar Turney att stickningen inte skulle vara ett tidsfördriv utan konst, kunskap och kontroll.

1.4.3 Kulturarv, genus och hemslöjdens roll

Historikern Catarina Lundström analyserar i sin avhandling *Fruars makt och omakt* hur intersektioner mellan kön, klass, fält och makt skapat begränsningar och möjligheter för kvinnor som verkat inom kulturarvsområdet (Lundström 2005:14). Lundström menar att de kvinnor som tillhörde eliten inom kultursektorn hade ett stor informell makt över skapandet av en bestående hemslöjdsrörelse och kulturvård. Den formella makten var koncentrerad till män vilket både kan analyseras som en patriarkal struktur såväl som en strategi från kvinnornas sida för att höja statusen på deras eget arbete samt ge legitimitet och visar hur sammanväxt den textila historien är med genus och makt (Lundström 2005:18, 166).

I avhandlingen *Könsskillnadens estetik* analyserar konsthistorikern Johanna Rosenqvist konstruerandet av genus och kön i textilt skapande genom hemslöjden vilket är ett genusperspektiv som behövs på konst- och hantverkshistorien (Rosenqvist 2007:6). Rosenqvist visar hur det kvinnliga hemarbetet har blivit en del i hemslöjden medan mäns skapande blir det kontrasterande yrkesutövandet i offentligheten (Rosenqvist 2007:11).

1.4.4 Teknik och social förändring

I avhandlingen *Genom symaskinens nålsöga* använder sig kvinnohistorikern, och Grupp 8 medlemmen, Louise Waldén symaskinen för att undersöka relationen mellan teknik och social förändring. Symaskinen producerades av män i mansdominerade industrier för mansdominerade kvinnor. Med symaskinen kunde det produktiva arbetet å ena sidan bli mer tidseffektivt men å andra sidan bands det till en specifik plats. I hemarbete är tid tid, i

marknadsekonomin är tid pengar. På detta sätt menar Waldén att handarbete, som broderi, kan ses som en tillflyktsort, ett eget rum i tillvaron där tankar kan flöda fritt (Waldén 1990:34).

1.4.5 Om att möta ett fält

Den tidigare forskningen ger en mångfacetterad bild av uppslag och sammanhang till vad stickning är och har varit. Den nya teknik som socialt förändrat och möjliggjort stickande är internet, vilket skapar nya forum och sätt att umgås. Det går att närma sig forskning på olika sätt och jag har försökt dra i trådar som möts i engagemang, skapande och politik.

2. Teoretiska utgångspunkter

2.1 Introduktion till kunskapande

Samhällsvetarna Marianne Winter Jørgensen och Louise Phillips skriver i förordet till *Diskursanalys som teori och metod* hur förordet fungerar som författarens sätt att ge läsaren en tolkningsram till resten av texten (Winter Jørgensen & Phillips 2000:5). Hur den ska läsas och vad den syftar till. Teoretisk utgångspunkt, epistemologi, metod och material. Dessa begrepp bildar den akademiska formalia som en uppsats ska förhålla sig till. Det är ett tillvägagångssätt för tydlig kommunikation och ett sätt att visa hur begrepp och upplägg ska förstås.

Även Rosi Braidotti, professor i Women's Studies menar att det för ett filosofiskt samtal krävs att vi fastställer om vi lever i samma verklighet (Braidotti 2002:6). Utgångspunkter måste inte alltid delas, men de måste definieras för att en dialog ska kunna föras på ett tydligt och konstruktivt sätt.

2.2 Subjekt och genus

Nina Lykke skriver i *Genusforskning* om hur den postmoderna vändningen i vetenskapandet resulterade i en "kris i rationaliteten" då det "upplysta subjektet" från upplysningstiden kraftigt ifrågasattes (Lykke 2009:145). Denna kritik har resulterat i det feministiska kritiska tänkandet kring subjekt och epistemologiska utgångspunkter. Den tidigare objektiva, osynliggjorda kunskaparen utmanades av "förkroppsligade forskarsubjekt" av sexual-difference teoretiker som Rosi Braidotti, Lucy Irigary och Eva Kristeva. De kritiserar och överskrider den dikotoma uppdelningen mellan man/ratio/logos (man/rationalitet/språk) och kvinna/kropp/känsla, de cementerade uppfattningar om den kulturella mannen och den kvinnliga naturen som traditionell vetenskap och filosofi utgår ifrån (Lykke 2009:146-147). Jag är inspirerad av teorierna om sexual-difference, där genus behandlas både som diskursivt och kroppsligt utan essentialism. Istället för att värja sig mot den manliga dominansen genom subversivitet återgår sexual-difference teoretikerna till språket och kroppen. Genom att dekonstruera fallogocentriska dikotomier och på det sättet göra en annan bild av vad själva *tänkandet* innebär möjlig utmanar teoretikerna den tidigare etablerade formulerade mänskliga existensen och varandet. Logik, rationalitet och effektivitet är tomma ord som behöver system för att fyllas med mening. Fokus på logisk kronologi har skapat en akademisk kanon som premierar enhetliga sanningsanspråk och förklaringar före intersektionella tolkningar, där fokus på hur strukturer samverkar och förstärker varandra synliggörs (Lykke 2009:146-147,

195-196). Jag behandlar genus som något som finns i den mån att det skapas och reproduceras genom diskursiva processer som får materiella konsekvenser.

2.3 Att situera kunskap

Lykke menar att det inte finns *en* feministisk kunskapande utgångspunkt utan styrkan i den feministiska forskningen ligger bland annat i den innovationskraftiga metodpluralismen (Lykke 2009:176–179). Detta är i linje med den feministiska kritiken mot objektiv kunskap. I *Situated Knowledges* dekonstruerar vetenskapshistorikern Donna Haraway begreppet objektivitet genom att synliggöra ”gudstricket” det vilar på (Haraway 2004). Ingen är allvetande eller allseende men då forskaren osynliggör sig själv i forskningsprocessen och resultaten, framträder en gudslignande legitimitet (Haraway 2004:86–87). Haraway menar att kunskap måste kontextualiseras i seende, *sighting*, och situering, *siting*, för att synliggöra från vilken position kunskaparen gör sig vetande. Hon menar att vi ska ställa oss mer kritiska till synen som medium (Haraway 2002:97). Var och hur ser vi?³ Haraways begrepp situerad kunskap bygger vidare på filosofen Michel Foucaults teorier om den avhängiga relationen mellan makt och kunskap. Kunskapsprocesser är maktutövande, men genom synliggörande och förkroppsligande behöver det inte resultera i ett auktoritärt förhållningsätt.

2.4 Komplexitet genom situering av samband

Rosi Braidotti har byggt vidare på dekonstruktion av objektivitet genom begreppet ”cartography”. Subjekt eller fenomen ska, för att synliggöra maktrelationer, kartlikt situeras efter tid och plats (Braidotti 2002:2). På detta sätt menar Braidotti att det går att analysera processer istället för att låsa företeelser till koncept. Hon skriver: “To live up to these complexities, we need conceptual creativity and a healthy, no-nostalgic detachment from traditional beliefs about what counts as “the knowing subject” (Braidotti 2002:63). Braidotti ser förändring som det enda konstanta och därför som det mest utmanande att fokusera på. Denna komplexitet ska fångas genom konceptuell kreativitet, inte genom nostalgiska band till vad som räknas till ”kunskapssubjektet”. Sättet att fokusera på processer istället för företeelser ser jag som en ny väg in i historiska representationer och ett sätt att öppna upp för alternativa

³ I denna uppsats skriver jag ”vi”. Genom att lyfta fram ett ”vi” vill jag alltså inte skapa gemensamma skillnader och likheter mellan ”oss” utan snarare belysa komplexitet (Braidotti 2009:243-244). Jag vill inkludera din, min och allas syn i ett ”vi” för att ”vi:et” utgör den konstituerande makten som lever och formar diskurser och det materiella samhället. Att endast benämna teoretikerna med efternamn kan upplevas som ett strikt militäriskt, distanserat förhållningsätt till personerna. Jag väljer att se det som att vi spelar i samma lag, efternamn som en sammanfattande närhet.

tolkningar. Ett led i den postmoderna forskningens kritik av de tidigare stora narrativen (Lykke 2009:165).

Braidottis begrepp ”cartography” kommer från filosofen och litteraturkritikern Gilles Deleuze. Deleuze menar att en karta ska användas för att se samband och inte för spårning. För att undersöka något går det inte att börja från början, vi är alltid mitt i det (Deleuze 1987:13–14).⁴ Att använda bilder av kartor belyser processer istället för att låsa studier till skapelseberättelser som utvecklas av uppgångar och fall. Hallgren som också använder sig av Braidotti och Deleuze definierar sin avhandling som en feministisk genealogi (Hallgren 2008). Feministisk genealogi är en metod för att på ett kritiskt och icke-linjärt sätt undersöka historia. Hallgren definierar kontinuitet, samtidighet och komplexitet som nyckelbegrepp i denna genealogiska process (Hallgren 2008:442). Begreppen ser jag som överensstämmande med Braidotti och Deleuzes ”cartography”. En karta behöver kontinuerligt uppdateras och omvärderas för att spegla samtidighet samt kan på ett överskådligt sätt fånga/synliggöra komplexitet.

2.5 Kroppar som diskursiva och materiella erfarenheter

Braidotti menar att vi inte endast kan fokusera på språket för att analysera sociala strukturer, utan det krävs en återgång till kroppen. Hon menar att våra kroppar är erfarenheter, att det diskursiva inte endast är språkligt utan intatuerat (Braidotti 2002:3-5). Braidottis användning av erfarenhet och kroppslighet syftar inte till att skapa en privilegierad ståndpunkt för vetenskapande utan är ett sätt att inkludera kroppsliga erfarenheter i diskursiva förståelser och konsekvenser (Braidotti 2002:246). Braidotti menar också att makt är ”en situation, en position, inte ett objekt eller något essentiellt” (Braidotti 2002:6).

2.6 Nya perspektiv genom cyborger

I *Ett Cyborgmanifest* skriver Haraway att en cyborg är en hybrid, människa/maskin eller djur/maskin (Haraway 2008). Cyborgen saknar ursprung och har därför inga nostalgiska band till en skapelseberättelse. Den kan användas som joker i en linjär världsåskådning och utmana normaliserade dualismer som natur/kultur, människa/maskin och kvinna/man (Haraway 2008:219–222). Med *Cyborgmanifestet* vill Haraway belysa det problematiska i att söka efter

⁴ Och även med resan som Thelma och Louise gör i filmen med samma namn (Scott 1991). De åker från början på semester, men resan slutar som en flykt. Det som utkristalliserar sig tydligare och tydligare under filmens gång är sambanden till varför de reser och inte vart de är på väg. Filmen slutar, på ett sätt oundvikligt, men Thelma och Louise är inte samma personer som när de först satte sig i bilen. Deras relationer till varandra och sig själva har i grunden förändrats och på så sätt även deras tidigare livshistorier. Ingenting går endast framåt, det förgrenar sig hämningslöst.

universella teorier. Hon menar att sådana verkar totaliserande istället för befriande och vill med cyborgens hjälp förena naturvetenskap med samhällsvetenskap genom heteroglossi⁵ och inte genom enhetlighet (Haraway 2008:224). När riktningar inte är de mest väsentliga läggs fokus på processer.

2.7 Sammanfattning

Jag vill placera min uppsats i en poststrukturalistisk förståelse av världen, där en faktisk och konstant verklighet inte existerar. Allt är sociala konstruktioner och språket är det konstituerade. Jag för en dialog med Braidotti och Haraway för att jag är särskilt influerad och inspirerad av Braidottis materialistiska förståelse av diskurser och Haraways användande av cyborg-metaforen.

⁵ Haraway skriver ”Detta är inte en dröm om ett gemensamt språk, utan om en kraftfull otrogen heteroglossi.” I *Situated Knowledges* sätter hon heteroglossia i motsats till ”common language” (Haraway 2004:91). Jag uppfattar det som ett sätt att lyfta styrkan och sprängkraften i förenad olikhet. Att inte sträva efter konformism och likhet.

3. Metodologi, metod, material

3.1 Introduktion

Jag presenterar här mitt material, fem stickböcker, och mina metoder, diskursanalys och autoetnografi. Uppsatsen började som två projekt, att sticka och att skriva. Jag har sammanfört mina anteckningar från mina stickprocesser med mina teoretiska analyser. De är nu en helhet som ska läsas, stickas och teoretiseras ihop.

3.2 Urval

Jag har valt att använda mig av stickböcker som material. Jag ville använda mig av böcker som skulle kunna jämföras med varandra och valde därför att söka böcker där originalspråket var svenska eftersom de är gjorda för samma marknad. För att göra materialet hanterbart och grundligt lära känna det så begränsade jag mig till böcker som publicerades 2013.

3.3 Beskrivning av materialet

Alla böcker kommer från olika förlag och har olika författare, två av böckerna har två författare, en har en redaktör och två är skrivna av en författare. Jag ger en kort beskrivning av böckerna när jag använder dem i analysen. De böcker jag har använt är:

- ~ *Solveigs vantar*, Solveig Larsson, Lumio
- ~ *Sticka och Skicka*, Anna Braw (red.), Libris
- ~ *Vantar för alla årstider*, Clara Falk och Kamilla Svanlund, Andina Förlag
- ~ *Varmt och stickat*, Eva Trotzig och Erika Ågren, Bokförlaget Semic
- ~ *Älskade kofta*, Birgitta Forslund, Bonnier Fakta

I resten av uppsatsen benämner jag böckerna med dess titlar. Jag skriver även ”författaren skriver” och namnger alltså inte författaren, alla referenser till ”författaren” gäller böckerna jag undersöker. Detta för att det ska vara lätt att följa analysen och för att det är bokens del i diskursen som jag undersöker, inte författarna som personer eller deras intentioner då jag inte vet någonting om dem.

3.4 Introduktion till diskursteori

Jag använder mig av diskursteori med utgångspunkt i Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips bok *Diskursanalys som teori och metod* (2000). Som boktiteln antyder kan diskursteori användas som både teori och metod. Diskursteorin är formulerad av de politiska

teoretikerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffe och då det inte finns ett tydligt beskrivet praktiskt genomförande menar Winther Jørgensen och Phillips att den med fördel kan kombineras med andra teoretiker eller metoder för att fördjupa teorins analysmöjligheter (Winther Jørgensen & Phillips 2000:31).

Diskursteori bygger på dekonstruktion. Att hitta struktur- och systemfel samt inre motsättningar inom diskurser, ideologier eller andra teorier. På detta sätt skapas möjligheter för nya förutsättningar och konstruktivitet. Diskursteori syftar till att kartlägga hur betydelser fastläses och förskjuts samt vad som händer i fastställandet av betydelser (Winther Jørgensen & Phillips 2000:31).

Ett nyckelbegrepp för Laclaus och Mouffes förståelse av diskurser är att de är *kontingenta*, möjliga men inte nödvändiga. En diskurs ska förstås som betydelser som för tillfället är fastlåsta, men hela tiden utmanas (Winther Jørgensen & Phillips 2000:32). Laclau och Mouffe har fått kritik för att deras teori bygge skulle vara naivt i tro på möjlig förändring och omstrukturering (Winther Jørgensen & Phillips 2000:62). Detta relaterar jag till Haraways cyborg-metafor och Braidottis kartritande. Användning av kontigens i diskursteori belyser det nuvarande, men också att det med andra dimensioner av förståelse skulle kunna vara och uppfattas på ett annat sätt.

3.5 Inga sanningar men många verkligheter

Diskursteori förenar den poststrukturalistiska traditionen av betydelsebildning med marxismens historiematerialistiska strukturtänkande. Alla fenomen tolkas som betydelsebildningsprocesser. Det finns inga fasta essentiella betydelser utan de förändras över tid (Winther Jørgensen & Phillips 2000:31–32).

Som jag uppfattar det tecknar Winther Jørgensen och Phillips en bild av att Laclau och Mouffe ser på världen som sociala och fysiska verkligheter som diskurser förmedlar tillträde till olika dimensioner av. Detta ser jag som en möjlighet att kombinera med Braidottis tänkande bortom det poststrukturalistiska med att återgå till diskursiva materiella konsekvenser. Winther Jørgensen och Phillips understryker att även Laclau och Mouffe ser diskurser som materiella. Diskurser är inte reducerade till språk utan språket ger konstituerande materiella konsekvenser (Winther Jørgensen & Phillips 2000:42).

En grundpremiss i diskursteori är att sanning inte är essentiellt utan diskursivt (Winther Jørgensen & Phillips 2000:56). Denna förståelse bör även utökas till hur forskaren förankras i diskursanalysen genom tolkningsföreträdet att identifiera betydelsebärande tecken för den undersökta diskursen. Även om det finns begrepp att använda för att göra en diskursteoretisk

analys är det viktigt att belysa att det alltid kan vara annorlunda beroende på forskare, teoretiska utgångspunkter och syfte med sina frågeställningar.

3.6 Centrala begrepp

I en diskursteoretisk analys kartläggs diskursen och det ”diskursiva fältet” som är det som för tillfället utesluts av diskursiva processerna (Winther Jørgensen & Phillips 2000:34). Kartläggning syftar till att undersöka hur en kontingent verklighet kan uppfattas som naturlig och objektiv och osynliggöra antagonistiska tendenser (Winther Jørgensen & Phillips 2000:54).

Alla fenomen i de sociala och fysiska verkligheterna benämns som tecken. Vissa tecken ses som privilegierade, *nodalpunkter*, då det är kring de som mening skapas i diskursen. Tecknen är i sig själva tomma i betydelse, men artikuleras till mening genom andra tecken som kallas *moment*. Tecken som finns i det diskursiva fältet och som utmanar momenten i kampen som betydelsebärare kallas *element*. Moment som artikuleras till flera nodalpunkter kallas *flytande signifikanter*. Flytande signifikanter som syftar på en helhet kallas för *myter*. Myter ger sken av att beskriva objektiva sanningar, ”folket” eller ”samhället”, och är både missuppfattningar såväl som nödvändiga för att möjliggöra handlingar inom diskursen (Winther Jørgensen & Phillips 2000:33–35, 47).

Diskursteorin ställer sig kritisk mot subjektet som autonom aktör, den kritiserar även marxismens syn på att kollektiva identiteter ofrånkomligen formas av materiella och ekonomiska faktorer. Laclau och Mouffe menar att ”subjekt är detsamma som subjektspositioner i en diskursiv struktur” (Winther Jørgensen & Phillips 2000:48). I diskursteorin är subjektet alltid *överdeterminerat*, i konflikt i handlingsmönster från möjliga subjektspositioner som förmedlas genom olika diskurser. Identitet är lika kontingent som det sociala i diskursteori och alla subjekt är fragmenterade och överdeterminerade. Identitet rymmer inget essentiellt utan är något som antas, en föränderlig och diskursiv praktik (Winther Jørgensen & Phillips 2000:49–51).

3.7 Vad är autoetnografi?

Braidotti skriver att genusvetenskap är alternativ kunskap som utgår från en annan agenda och utmanar regler för kunskapsproduktion. Feministisk kunskapsproduktion är i två steg. Det första handlar om synliggörande och erkännande och det andra om att utmana standarden av vetenskaplig rationalitet vilket också inkluderar det administrativa och tillhandahållandet av

kunskap (Braidotti 2009:256). Kulturgeografen Sara Johansson skriver i sin avhandling *Rytmen bor i mina* steg att autoetnografi handlar om att på ett kritiskt och reflexivt sätt ta utgångspunkt i den personliga erfarenheten. Det är ett ”sammanfogande av denna upplevelse med större sociala frågor, andras glädje och smärta, som karaktäriserar autoetnografi som metodologi” (Johansson 2013:58). Ett synliggörande av det personliga som blir ett erkännande i det politiska/teoretiska genom att erkännas som betydelsebärande.

Autoetnografiska studier ifrågasätter den traditionella akademiska kunskapsproduktionen genom att hitta nya utgångspunkter och metoder. Mitt uppsatsprojekt har varit en dynamiskt stormande relation mellan kosmos och kaos. Det har varit soligt klart och avgrunds djupt, jag har försökt spinna skyddsnät för att kunna kasta mig handlöst. Johansson skriver: ”I autoetnografien hittar jag både det lidelsefulla jaget och det experimentella skrivandet (Johansson 2013:57). Jag upplever autoetnografien som en bejakande och feministisk metod som breddar både det akademiska skrivandet, tänkandet och presenterandet.

4. Analys

Del ett: processen

4.1 Inledning

Att sticka. Sticka är ett verb och det är så jag benämner den diskurs jag anser mig kartlägga/synliggöra med hjälp av mitt material. Att sticka har flera betydelser. Det är ett hantverk, en förflyttning/försvinnande eller en typ av penetrerande. I materialet framgår att stickning är en verksamhet, ett görande, en typ av process. Det är aldrig färdigt för det går alltid att repa upp eller laga. Fibrerna blir aldrig solida. Stickningen är i rörelse och stickningen är en rörelse. Braidotti menar att det är genom att fokusera på processer som vi kan frigöra oss från nostalgiska relationer till företeelser och hantera förändring (Braidotti 2002:1). Eftersom jag undersöker stickningen diskursivt för att kartlikt kunna kontextualisera blir ett verb, att sticka, bra att utgå ifrån för att kunna röra sig i flera olika dimensioner samtidigt.

4.2 Diskursteoretisk analysprocess

Jag har med de diskursteoretiska begreppen som jag presenterade i metodkapitlet och mitt material skapat ett analytiskt fält att utgå ifrån. Jag började strukturera analysen kring *nodalpunkterna* som jag kallar *vem* stickar, *varför* sticka, *sticka till*, *sticka mönster* och *sticka som process*. Jag benämner dem inte *moment* eller *element* utan diskuterar dessa som processer som fyller nodalpunkterna med mening för att hålla fast vid Braidottis ”cartography”-tänkande. Analysen är strukturerad efter de fem stickböcker jag undersöker och jag sammanfattar analysen med de *flytande signifikanter* jag ser i diskursen.

4.3 Att sticka en uppsats

Jag stickar ett mönster från varje bok jag undersöker. Detta innebär att gå in i en mönsterbeskrivning ordentligt, och att tänka genom stickningen. Att skriva är en process som ser olika ut för alla, men eftersom det är obligatoriskt att lämna in uppsatser dataskrivna genererar detta mycket tid framför datorn. Att tänka genom att skriva blir för mig ett zombielikt tillstånd sammankopplad till mobiltelefonen med hörlurar och till datorn med händerna och ögonen som aldrig riktigt lämnar skärmen. Ibland tittar jag upp. Men då stannar händerna med. När jag tänker genom att skriva blir det till en rörelse inåt, mot skärmen. Jag

börjar i boxen och skriver mig ut ur den, det blir som ett maskhål, något som imploderar. Ett sätt att lämna rummet.

Med stickningen är det annorlunda. För mig är stickning närvaro. Att tänka genom att sticka är att låta sinnen frammana känslor och tankar. Att sticka handlar inte om flykt eller att lämna, utan är ett sätt att vara där. Även om jag ofta rör mig när jag stickar. Står i en kö, åker buss eller tåg. Att sticka är gemenskap. Det är ofta folk börjar prata med en, eller om en, vid stickning på offentliga platser. När en drar fram en laptop är det ingen som tittar lite roat, eller kommer ihåg ett gammalt fint minne som de vill dela med en, i alla fall inte vad jag märkt. Mitt genomförande har grundats i ett citat från Auerbachs *Chicken Strikken*:

”Make a sweater that says something or keeps its own secrets. Mix up patterns from everywhere and add new ones from your head. Your future self will appreciate your present efforts, and even if your current concerns won’t resonate forever, your now will always be a part of you.” (Auerbach 2012:16)

Att göra maskor till begrepp. Dekonstruera mönsterkonstruktion till analyser. Låta det bli, låta det finnas och kanske repa upp det. Det är spännande att testa att sticka in teorin och teoretisera stickningen.

Del två: sticka och skriva

4.4 Sticka och skicka

Sticka och skicka är en del i kampanjen ”Sticka och skicka” som Hemmets Journal, Erikshjälpen och Libris tillsammans genomförde hösten 2012. Baby-paket bestående av filter och kläder samlades in och skickades till ett sjukhus i Zambia. Boken består av mönster på kläder att sticka och skicka och intervjuer med personer och grupper som är engagerade i kampanjen.

Anteckningar: Jag stickade ett mönster som heter Navelsträngsmössan. Jag har sett så många mönster på mössor till barn där barnet ska se ut som en glass, björn eller jordgubbe och det kändes befriande att sticka en mössa med en så kroppslig förankring. Den stickas på stickor nr 5 så den blev färdig på en dag. Med det var någonting med stickornas textur. De gled jättekonstigt och kändes nästan som kriter i händerna. Jag hoppas att det gnids bort om jag stickar lite mer med dem. Men den är så liten. Jag tänkte

mycket på barn när jag stickade, men vet inte riktigt på vilket sätt. Flerfärgstickningen är inspirerat av ett jag sett på ett japanskt konto på Instagram som jag velat testa länge.

4.4.1 Är du en hjälpstickare?

Sticka och skicka inleds med frågorna ”Är du en hjälpstickare? Eller vill du bli en? Och värma en liten människa i närheten eller långt, långt borta?” (Sticka och skicka 2013:3). Läsaren tilltalas direkt med frågan om vad/vem den är. Att diskursen binder individer till olika subjekspositioner med olika handlingsmöjligheter kallas i diskursteori *interpellation*, (Winther Jørgensen & Phillips 2000:48). Subjekt konstrueras genom *ekvivalenskedjor*. Tecken artikuleras till varandra och bildar på detta sätt handlingsanvisningar till subjekspositionen. I *Sticka och skicka* så artikuleras *hjälp – stickning – värme* till en ekvivalenskedja av tecken som knyter stickaren inte bara till stickning utan till medmännisklighet. En ”liten människa” syftar i denna bok på ett barn, men då insamlingarna syftar till att hjälpa och går till människor med små ekonomiska resurser skapas även en hierarki mellan mottagare och stickare.⁶ I diskursteorin är det samma processer som skapar subjekspositioner som skapar gruppbildning. Då alla subjekt är fragmenterade och

⁶ I *Sticka och skicka* finns ett hjälparperspektiv som inte problematiserar vem som hjälper och vem som blir hjälpt och som samspelar med genus, klass, etnicitet, religion och ålder. Då Libris är ett kristet förlag så går det även att göra kopplingar till den kristna historien av mission och idéer om barmhärtiga samariter. Detta är aspekter som jag inte kommer analysera djupare då det är för komplext för att kartlägga inom ramarna för denna uppsats.

överdeterminerade, alltså kan interPELLERAS till flera subjektspositioner samtidigt, innebär gruppbyggning en tillslutning av betydelser (Winther Jørgensen & Phillips 2000:49,51–52). I *Sticka och skicka* konstrueras ”hjälpstickare” som en grupp som kan sprida hjälp och värme genom stickning oberoende av vart det behövs. Gruppbyggning innebär även att ”de andra” uppstår i kontrast till gruppen. Då hjälpstickarna är konstruerade kring en aktiv handling, stickning, och ett oberoende, möjlighet att hjälpa, framstår ”de andra” som passiva och beroende. Även om hjälpstickarna i detta exempel är anonyma har de en grupptillhörighet, människan i behov av hjälp är endast ett behov, och ingenting i sig själv. Alla som intervjuas i *Sticka och skicka* är alltså på något sätt engagerade i kampanjen, de som tar emot hjälpen representeras inte genom sina egna ord, andra har tolkningsföreträdare för händelseförloppet: ”Kanske till förvåning för tullen – men till desto större glädje när de når nyfödda små och deras mammor!” (Sticka och skicka 2013:47).

4.4.2 Vad är hjälp?

I *Sticka och skicka* finns ett samhällsperspektiv till varför vi ska sticka ”[d]e berättade att barnen åkte hem efter förlossningen invirade i tidningspapper. Då vaknade mitt hjärta, berättar Ann-Britt.” (Sticka och skicka 2013:42). ”Sticka och skicka” kampanjen synliggjorde lidande och snedfördelning av resurser och presenterade stickningen som ett medel för att hjälpa till där det behövs. ”För mig känns det också som en av meningarna med livet, att man ska hjälpa varandra och dela med sig.” (Sticka och skicka 2013:69) Tidigare framstod hjälparperspektivet som en dikotomi mellan ”hjälpstickarna” och behövande, men i ovanstående citat så lyfts ett mer komplext dialektiskt förhållande mellan kategorierna hjälpare och behövande. Stickningen blir en förenande sysselsättning som möjliggör engagemang för en bättre värld och ett meningsfyllt liv. Detta förhållande kan fördjupas med Braidottis teoretisering om att synliggöra sina positioner för att skapa nya logiker för skillnader. Det dikotoma förhållandet mellan hjälpare (aktiv, oberoende) och behövande (passiv, beroende) utmanas genom att hjälp inte definieras som en handling som riktas mot någon annan, utan som delaktighet.

I *Sticka och skicka* överbyggs avstånd alltså genom närhet och delaktighet och förmedlas genom flera tolkningar av en historia samtidigt genom att boken består av texter och intervjuer från flera personer. Detta kan förstås med Haraway som menar att dualismer utmanas när det inte finns några tydliga skiljelinjer mellan vem som skapar och vem som skapas (Haraway 2008:219). Även Rosenqvist har i sin forskning visat dessa sammanvävningar av komplexa och dynamiska relationer i den textila historien (Rosenqvist 2007:6, 176-177).

4.4.3 Naturlig frånvaro?

I *Sticka och skicka* finns endast mönster till babykläder. I citatet ovan visas att de är ”till desto större glädje när de når nyfödda små och deras mammor.” (Sticka och skicka 2013:47). I ett avsnitt i boken möter vi även ”ett stort gäng damer – och en herre ” som tar emot plagg som stickats för att skicka dem vidare (Sticka och skicka 2013:58). De få gånger som män nämns behandlas de som undantag och ett nästan lustigt inslag i sammanhanget. De verkar inte ha med detta att göra, varken som stickare eller som behövande. Inga fäder är nämnda som glada över att deras barn skulle få kläder.⁷ Mäns frånvaro framstår inte vara till kvinnors nackdel utan legitimerar kvinnor som kunskapssubjekt.

4.4.4 Medel mot vanmakt

Att engagera sig framstår i *Sticka och skicka* som ett medel mot vanmakt. Stickning kan användas för att närma sig stora sociala missförhållanden som kan kännas olösliga i andra sammanhang. Det som på nyhetssändningar endast lyfts som elände kan mötas med personligt engagemang. Det organiserade handarbetet går runt den parlamentariska byråkratin genom direkt gränslös närhet. Att sticka för någon annan ger på det sättet både nya perspektiv på sig själv och världen.

4.5 Älskade kofta

Som titeln antyder är detta en hyllning till koftorna. Varje kofta är stickad till en specifik person som har ett specifikt jobb eller intresse. Till varje beskrivning finns en kort beskrivning av mönstret och personen.

Anteckningar: Konstnärskoftan är det mönster jag började med. Den skulle egentligen vara vitprickig men jag valde att göra den helt röd istället. Garnet köpte jag när jag och Maja gjorde praktik i det indiska Himalaya i höstas. När jag köpte det undrade jag så vad det skulle bli. Men nu vet jag. Rosorna kommer från ett gammalt broderimönster som var tänkt till en duk står det i beskrivningen. Rosenmönstret är pilligt. Jag stickade bakstycket när jag var hemma hos mina föräldrar, stod upp vid deras köksbänk och tog en maska i taget. Jag är kär i det. Jag har kollat upp andra som stickat koftan på Ravelry⁸ och alla

⁷ Här finns konsekvenser och föreställningar av patriarkala heteronormativa familjestrukturer. Att ”mammor och barn” definieras som en grupp är en faktor i sammanhanget men det finns inte utrymme för att analysera detta i denna uppsats.

⁸ Ett stick-community där det finns mönster, tips och diskussionstrådar om allt som har med stickning att göra. Alla medlemmar har en personlig sida där en kan lägga upp information om pågående och avslutade projekt. Se: www.ravelry.com

verkade stolta över att ha klarat denna mönsterstickningsbedrift. Just nu är det något som är fel i koftans axelparti på vänster framstycke och jag har inte haft tid att sätta mig in i vad det är. Det är fortfarande kärlek men en utmanande sådan. Det kommer inte lösa sig själv, vi kan inte fortsätta som förut. Och jag måste ta första steget.

4.5.1 Flytande relation mellan författare och läsare

Braidotti menar att redogöra för sin position är ett sätt att göra sig en föreställning om skillnader utanför ramarna för dikotomier. Istället för att sätta parter på motsatta sidor skapas en annan mer komplex logik av annanhet (Braidotti 2009:244). Denna flytande relation finns mellan författare och läsare i mitt material. Alla böcker vänder sig till ett ”dig” som läsare. ”Jag vill inspirera dig till att skapa din älsklingskofta.” (Älskade kofta 2013:6). I citatet finns

ett aktörskap både hos författaren som ”vill inspirera dig” och hos läsaren som ska skapa en älsklingskofta. Författarens makt över läsaren är produktiv och inte auktoritär, den syftar till att inspirera läsaren till att skapa en kofta, men vad för typ av kofta läsaren skapar kommer vara utanför författarens räckvidd. ”Antingen en av koftorna i boken eller så använder du delar av beskrivningarna för att på så vis skapa en personlig kofta.” (Älskade kofta 2013:6). Här öppnar författaren upp för läsaren att fritt dekonstruera mönsterbeskrivningarna som finns i boken för egna syften. Det är inte fasta beskrivningar utan de kan användas som delar. Författaren växlar på detta sätt roll till läsaren. Som Braidotti beskriver positionering finns ingen ”mutual opposition of self of other” utan läsare och författare förväntas dela en kunskapsbas som gör ett gemensamt samtal om stickning möjligt (Braidotti 2002:6, 2009:244).

4.5.2 Normaliserad könskodning

I *Älskade kofta* finns tre koftor som är stickade till män. Alla storlekar är utsatta med samma storlekar, S(M)L, så det nämns inte explicit om det är tänkt att vara könsspecifika plagg eller inte, men eftersom de resterade 21 mönstren är stickade till kvinnor och även är feminint respektive maskulint kodade antar jag att boken främst är riktad till kvinnor. Kvinnor som ska kunna sticka till sig själva men även till män. Jag tolkar det inte som att män ska hitta plagg att sticka utan som att kvinnor även ska kunna sticka till män. Turney diskuterar den könade praktiken av stickning som att män under vissa perioder varit utestängda från textilutbildning. Numera är textilslöjd obligatoriskt för alla barn i grundskolan men textil- och träslöjd är könade praktiker och internaliserade i genusmönster och könsroller. Därför framstår det inte som utestängande eller förlegat att skapa en bok för kvinnor (Turney 2009:8, 13).

4.5.3 Transformation av natur till kultur

”Välj en färg du tycker om och skapa din alldeles egna bästis i garderoben!” (Älskade kofta 2013:6). Vi uppmanas att sticka till oss själva, och inte bara ett plagg utan att skapa en ny bästis. Stickning förenas med oss på ett annat sätt än själva praktiken, vi ska sticka ett plagg som kompletterar och förstärker oss själva som personer. Rosenqvist diskuterar det problematiska med att se traditionella mönster och tekniker som rötter i kulturarv. Detta riskerar att cementera bilden av hemslöjd som något naturaliserat och inte skapat, då det ställs i kontrast till den moderna kulturen. I *Älskade kofta* är förhållandet motsatt. Det är genom att använda de traditionella stickteknikerna som stickaren kan framstå som ”snygg, funktionell,

representativ” i både yrke och passion (Älskade kofta 2013:6). Här artikuleras ”tradition” till modernitet.

4.5.4 Makt som skaparglädje

Något som implicit framkommer är maktperspektivet i skapandet. Författaren skriver att hon specialdesignat koftor till personer som hon tycker behöver dem och läsarna uppmanas att skapa personliga koftor. Makt och kontroll är skaparglädje. ”Kanske vill du göra koftan kortare eller längre, lägga till en ficka eller ändra en krage? Tveka inte – gör det!” (Älskade kofta 2013:6).

Stickprofilen Britt-Marie Christoffersson säger i en intervju att hon känner sig oberoende när hon stickar (Palmsköld 2012:211a). Stickningen är ett eget rum för makt och oberoende. Svensson och Waldén skriver att det textila kulturarvet är tydligt könskodat och ska analyseras som både ett tvingande genusmönster men också för de möjligheter till makt och inflytande som kvinnor haft inom detta område (Svensson & Waldén 2012:8). Denna makt har även använts på ett progressivt sätt då kvinnor inte bevarat textilier utan utvecklat traditioner, tekniker och mönster (Svensson & Waldén 2012:11). Textiltarbete har varit en väg till offentligheten och ett offentligt oberoende, inte endast en tillflyktsort i hemmet. Svensson och Waldén menar att den textila historien måste få vara en kvinnohistoria för att visa hur kvinnors verksamhet bidragit och spelat roll i offentligheten (Svensson & Waldén 2012:16). Rosenqvist skriver i samma antologi en artikel som undersöker hemslöjd som feministisk strategi. Hon menar att vi ska undersöka *hur* hemslöjden *kan* vara en feministisk strategi och inte om detta är fallet. Rosenqvist ifrågasätter det historiska narrativet konstrueras: ”Där män ”ingjuter mod” ska kvinnor vara förebildliga igenkänningsobjekt i en gemensam (kvinno)historia” (Rosenqvist 2012:215). Denna traditionella bild av kvinnor som symboler och kulturbärare kan utmanas inom hemslöjdens ramar menar Rosenqvist (2012:215, jmf även Lundström 2005:209).

4.5.5 Tid att tänka

I *Älskade kofta* står det i beskrivningen av Ballerinakoftan: ”De mosstickade romberna är visserligen lite tidskrävande, men ger koftan ett fint, klassiskt mönster.” (Älskade kofta 2013:36). Tidskrävande, men det är värt mödan då det ger ett fint mönster. Relationen till tid är antagonistisk i alla böcker jag undersöker, men det finns gränser för hur mycket tid och koncentration ett enskilt mönster får ta. ”Det fina med att sticka och virka är att det får ta sin tid. Du hinner fundera – både på koftan och på annat.” (Älskade kofta 2013:6). Stickningen

ska rymma funderingar, och kanske samtal, om annat, inte endast koncentration på mönstret som stickas just nu.

4.6 Solveigs vantar

En bok med vantar med mönsterinspiration från landskap, blommor och personer. Boken utgår från ett grundmönster som varieras med olika uppläggningar och mönsterdiagram. Beskrivningar på mönster är varvade med personportätt och beskrivningar av platser.

Anteckningar: Det blev sommarvärme i april och dags att sticka vantar. Jag satt med Nea och bläddrade fram och tillbaka. Jag vet inte riktigt varför det var så svårt att välja. Det hade det inte varit i de andra böckerna. Känns lite konstigt att sticka vantar nu när det går att gå i tunna kläder, men har börjat tänka på hur det måste varit förr i tiden när all produktion skedde i hemmen. Då måste ju folk levt i framtiden jämt, i ett så mycket större perspektiv än att veckohandla.

1 maj stickade jag gående i demonstrationståget och på picknicken efteråt. Det kändes väldigt bra. Då tänkte jag på Emma Goldman. Skulle haft en hyllningsskylt till henne med: ”If I can’t knit to it I don’t want to be a part of your revolution”. På baksidan skulle det stå: Tack mormor och farmor! Ni övertygade mig! Får fixa det till nästa år, men jag tror att stickningen sa det i sig själv även i år.

4.6.1 Att visa vilja att veta

I *Solveigs vantar* skriver författaren om sin svärmor: ”Även sedan hon som gammal blivit blind stickade hon. Varje gång vi kom på besök ville hon att jag skulle plocka upp maskor som hon missat.” (Solveigs vantar 2013:14). Svärmodern representerar en typisk bild av en stickerska, en gammal kvinna med en odefinierad stickning. Hon gör något, men vi vet inte

vad och det framstår inte som relevant att veta heller. Stickningen och stickaren smälter samman till en helhet, något som med diskursteoretiska begrepp kan betecknas som en *myt*. Myterna är nödvändiga för våra handlingsmöjligheter inom diskursen men osynliggör missförstånden som de vilar på (Winther Jørgensen & Phillips 2000:47). Turney menar att alla känner igen stickning och vet vad det är, men att allmängiltigheten skapar en form av likgiltighet inför fenomenet vilket gör att det inte undersöks, eller anses vara, något intressant och föränderligt (Turney 2009:1). Turney diskuterar även stickningen som ett möjligt undersökande narrativ. Hon menar att det i maskorna finns instickande historier i form av känslor, platser och minnen (Turney 2009:136–137). Detta relaterar jag till sociologen Diana Mulinari som skriver om vikten att förstå sin historia som en historia och en historia som är värd att minnas. Hon menar att det är det som gör något forskningsbart (Mulinari 2005:129). Genom att legitimera den textila historien som en historia kommer fler perspektiv att kunna användas för att förstå genuskonstruktioner och makt. Kvinnors arbete har även osynliggjorts genom att vara obetalt hemarbete som inte blivit erkänt i offentligheten (Turney 2009:23, Rosenqvist 2007:11). Erkänns den textila historien som en historia kommer kvinnors tid att synliggöras i broderier, vävar och stickningar. Den diskursiva myten om stickning normaliserar den anonyma och tysta kunskapen om stickning och vem stickaren är och gör, vilket möjliggör stickning som subversiv handling i politiska sammanhang.

I *Solveigs vantar* lyfts flera kvinnor fram ur historien som stickerskor och författaren beskriver även så kallade arbetsstugor⁹ som betydelsefulla för den mönstertradition som finns bevarad idag. ”Efter det mönstret har jag stickat min Jukkasjärvivante. Terese stickade själv liknande vantar, som hon ofta gav bort i present.”(Solveigs vantar 2013:50). Författaren visar i citatet ett sätt att utgå från det stickade narrativ som Turney efterlyser (Turney 2009:136–137). Författaren positionerar stickaren som en nomadskolelärarinna. Vanten som beskrivs i *Solveigs vantar* heter Jukkasjärvivanten och får antas vara ett ortstypiskt mönster från platsen. I citatet framkommer både samtidighet och kontinuitet i det stickade. Vantar stickade av Terese finns fortfarande kvar och vantar efter samma mönster stickas fortfarande, samtidigt som mönstren fortsätter att utvecklas. Detta ger mer komplexitet till förståelsen av stickning som praktik då det inte reduceras till enskilda händelser och arbeten utan som ett kontinuum. I denna information ser jag den feministiska genealogi Hallgren använder, kontinuitet, samtidighet och komplexitet (Hallgren 2008:442). Att författaren lyfter stickare från historien

⁹ Uppgifter för de inackorderade flickorna i textilslöjd var även att samla in ortsspecifika mönster vilket resulterade i många nya mönster men även bevarade och spridande av mönstertraditioner (Solveigs vantar 2013:18–19).

och traditionella mönster skapar även känsla av gemenskap och närhet till både hantverk, tid, rum och kvinnor, för män är inte närvarande i *Solveigs vantar*.

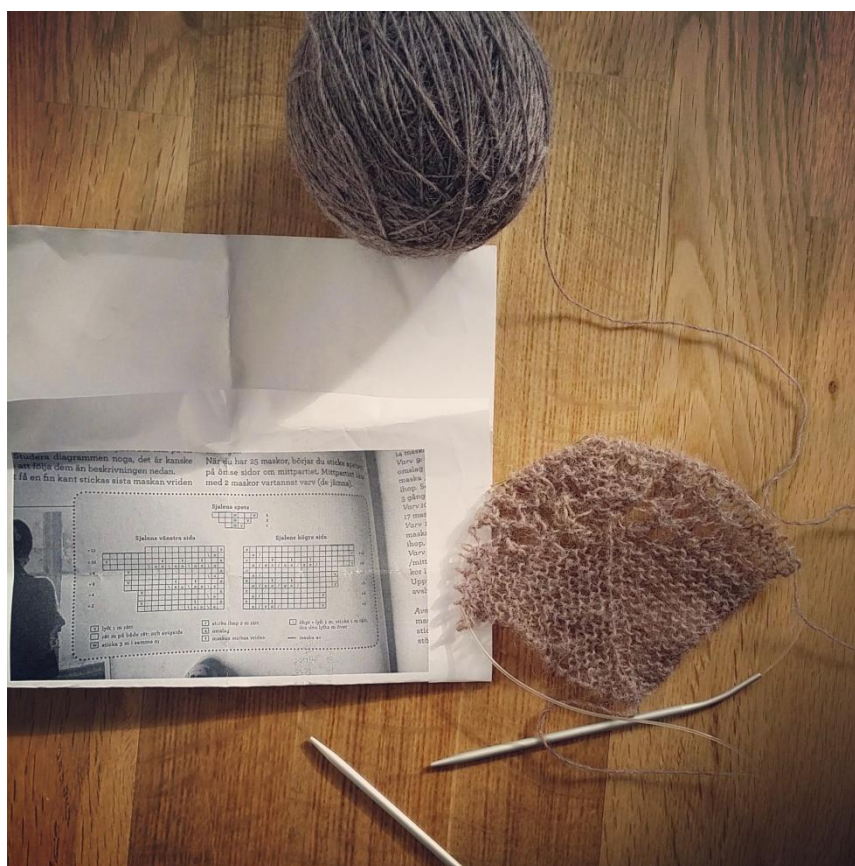
4.6.2 Traditionell kontinuitet

Förordet avslutas med en förhoppning om att läsaren ska sticka och rita egna mönster. I *Solveigs vantar* är att sticka att ta vara på minnen, intryck och inspiration: ”Jag har länge intresserat mig för de duktiga kvinnorna som stickat för sitt uppehälle och som fört sticktraditioner och mönster vidare till yngre generationer. Många har skapat nya mönster och tekniker till glädje för oss andra.” (Solveigs vantar 2013:112). Här lyfts kontinuiteten i stickningen, utveckling genom spridning, glädje och hårt arbete. Det finns utmaning i både att rita egna mönster och att lära sig nya tekniker. Tekniker och mönster lyfts inte endast som beskrivningar utan som en del i tidigare personers berättelser och historier. Svensson och Waldén lyfter också kontinuiteten som viktig för att traditioner bevaras (Svensson & Waldén 2012:11). De menar att traditioner inte kan fortleva om de inte förnyas och författaren lyfter här både kontinuitet och aktivitet som viktiga faktorer för sin egen inspiration. På detta sätt kan den textila historien både förstås som ett reservat och som en arena för kvinnors skapande (Svensson & Waldén 2012:13).

4.7 Varmt och stickat

Varmt och stickat består av vantar, sjalar, tröjor, sockor och mössor. Den skiljer ut sig från de andra böckerna genom att den har mönster till både barn och vuxna samt en blandning av stickade plagg.

Anteckningar: En regning våreftermiddag var det dags att åka till Göteborg igen. Det finns inget finare än att se ljuset i människors ansikten som diskret tittar på rapsfält genom bussfönster. Jag lyssnade på två poddar om nazism och försökte börja sticka. Sjalen går nu under tankenamnet nazistsjalen. Jag stickade, repade upp, stickade, repade upp, stickade, repade upp och stickade en gång till. Jag är på varv 40 och vet inte om det är rätt nu heller. Det är ett spetsmönster som gör mig galen. Det står i beskrivningen att det kan hända, men det går att komma in i det. Jag ska ge den ett seriöst försök i sommar. Garnet är ett entrådigt ullgarn som jag köpt i ett svagt ögonblick efter att ha läst kapitlet om ull. Jag köper aldrig nya garner annars. Bara second-hand. Det är vackert ljusbrunt vilket låter som en självmotsägelse, men det är det inte. Det känns som den perfekta sommarsjalenfärgen. Den måste bli klar. Jag inser det. Jag älskar den redan. Sjalen kommer dessutom från en tidning från Östberlin från början. Stickningen blir en tidsmaskin.

4.7.1 Stickning som gruppidentitet

I *Varmt och stickat* skriver författarna att: ”Även om flera av beskrivningarna är enkla är detta inte en grundbok” (Varmt och stickat 2013:22). Här finns en differentiering mellan läsare och stickare. Det finns utrymme för alla att läsa och titta på bilderna, men att förstå och använda sig av beskrivningarna skiljer stickarna från läsarna och gör även en skillnad mellan att vara på grundnivå i stickning och att *vara* stickare. Detta kan förstås med Braidotti som menar att identiteten inte är självvald, utan processer av kollektivt konstruerade subjektspositioner (Braidotti 2009:243). På detta sätt konstrueras inte endast vem som är stickare utifrån vem som stickar. Stickare delar ett samtal, en förståelse, med diskursivt tillträde till en dialog.

Även om det finns en tydlig subjektsposition i ”stickare” är gruppbildningen inte tillslutande. ”Vi tror att vi är som folk och som stickare är mest och har försökt göra mönster som vi själva letat efter eller behövt.” (Varmt och stickat 2013:5). Här artikuleras ”folk” och ”stickare” som två olika grupper, men det framgår inte vad skillnaden är då ”folk” och ”stickare” verkar ha samma behov. Det kan tänkas att författarna syftar på förståelsen och kunskapen som stickare antas dela som skulle påverka *hur* de läser boken, ”folk” skulle kunna leta efter mönster för att lära sig och ”stickare” letar mönster att använda.

Winther Jørgensen och Phillips skriver att grupper inte finns innan artikulation (Winther Jørgensen & Phillips 2000:52). Att det i exemplet inte finns en tydlig tillslutning av gruppen stickare fastän den är artikulerad kan ses som konsekvenser av vad Bengt Molander kallar för *tyst kunskap*, oformulerbar praktisk kunskap, kunskap som finns i gemensamma kulturella förståelser (Molander 1996:34, 36-37, 45). Jag har tidigare definierat stickare som att praktik och förståelse tillsammans diskursivt bildar en kunskapsbas. Detta följer inte linjerna för positivistiskt tänkande kring kunskap som färdig, formulerad och rationell. I diskursteori betyder antagonism konflikt och uppstår när olika betydelser hindrar varandra. Den kunskap som skulle kunna skilja grupperna ”folk” och ”stickare” från varandra är i ett antagonistiskt förhållande till de dominerande diskursiva förståelserna av kunskap och hindrar en tillslutning av ”stickare” som grupp trots att de förekommer inom diskursen. (Winther Jørgensen & Phillips 2000:55). Catarina Lundström menar att definitionen av hemslöjd som kulturarv uppstod inom rörelsen. Det var något som rörelsen normaliserade och som integrerades till en nationell förståelse av arv (Lundström 2005:161). På samma sätt ser jag paralleller till hur ”stickare” används som term i mitt material. Definitionen av vad en ”stickare” är, är något djupare än någon som stickar och det är rörelsen själv som fyller det med mening.

4.7.2 Hur många män stickar sina vantar?

I *Varmt och stickat* finns två mönster som explicit är till män, en ”herrsocka” och en ”herrvante”. Resten av mönstren är unisex till barn eller implicit till kvinnor genom att de inte könsbenämns men bärs av kvinnor.

”Bra karl reder sig själv”, har nog en och annan man fått höra. Men hur är det egentligen? Hur många män stickar sina vantar? Den vantmodell som vi har här klarar säkert också den som är ovan” (Varmt och stickat 2013:58).

I citatet ifrågasätts implicit mäns legitimitet som ”bra karlar” insinuerande att de flesta män inte reder sig själva. Även om ”den som är ovan” är könsneutralt kopplas det i citatet i första hand samman med män. Detta ser jag som en utmaning av den dikotoma uppdelningen av man/rationalitet/språk och kvinna/kropp/känsla (Lykke 2009:146–147). I sammanhanget framstår maskulinitet inte som rationellt eftersom kunskapskraven för produktion av nödvändiga behov inte uppfylls. Istället artikuleras detta till femininitet.

Stickning har historiskt varit en uppgift för alla människor, oavsett kön eller ålder (Palmsköld 2012:217b).”När tolvåriga Fanny såg sin mammas vantar med fåglar på ville hon

absolut ha ett eget par.” (Varmt och stickat 2013:27). Det är inte Fanny själv som ska sticka dem, även om hon kan, utan det är bara hennes önskan om dem som beskrivs. Jag är förvånad över att ingen av böckerna uppmanar till att lära ut stickning när gemenskap nämns som en viktig del.

4.7.3 Kön och kärlek

”Vi kände varande sedan tidigare, trots ålderskillnaden hade vi mötts genom vår kärlek – ja det handlar om passion här – till hantverk” (Varmt och stickat 2013:5). Här framstår ålder som en faktor som segregerar relationer, men som kan överbryggas av kärlek till handarbete. Lundström synliggör hur kvinnor i historien gjorts till länkar mellan äldre och yngre generationer genom att bli kulturbärare och omsorgsgivare. Denna ”generationslänkning” framträder i citatet men inte genom ”kvinnan” utan genom handarbetet – det praktiska som förknippas med kvinnor. Författarna lyfter inte en gemensam nämnare i kön utan i kärlek till att handarbete. Kvinnan essentialiseras genom handarbetet och omsorgen – det är inte sysslor som kvinnor gör utan vad kvinnor är (Lundström 2005:209). Turney menar att synen på stickning som essentiellt kvinnlig endast kan kvarstå för att stickning ses som skild från patriarkala strukturer och andra maktordningar (Turney 2009:216–217). Även Lundström menar att den textila historien har fränkopplats historieskrivningen om kvinnor vilket blir problematiskt för förståelsen av genus och makt för den textila utvecklingen (Lundström 2005:18).

4.7.4 Känsel, kunskap och kapitalism

Att låta stickning beskrivas som monotont och enkelt menar Turney bidrar till trivialisering av stickning som kunskap. I *Varmt och stickat* preciseras steg i stickandet; ”att välja både material, teknik och plaggtyp” (Varmt och stickat 2013:17). Författarna belyser de olika val varje stickare gör inför varje stickprojekt. ”När jag här skriver om ullgarn handlar det om obehandlad ull, det känner man ofta på ett garn om det är.” (Varmt och stickat 2013:12). Här lyfts en kunskap som förväntas finnas i känseln, men materialkunskaper blir mer teoretiska än praktiska då obehandlade naturmaterial inte finns tillgängliga. Kaj Andersson menar att avståndet mellan produktion och konsumtion påverkar känslan för kvalitet och kunskap samt vad materiallära innebär för funktionen. ”Här sker *en försämring*, kanske även *en försimpling* av en sak, som varit bra, varit kvalitet. Det betyder tillbakagång. I *kvaliteten ligger framsteget* [...]” (Andersson 1939:27). Andersson menar att kapitalismen gör kunskaper om material till en klassfråga genom att kostnadseffektiv massproduktion förenklar relationen mellan kvalitet och material och att funktion överskuggas av förnyelse.

Författarna menar att det roligaste är att göra allt själv, från att spinna till att sticka, men går inte detta är vetenskapen om hur och var garnerna är producerade också en del i stickprocessen. ”När du känner dina garner blir det ännu roligare att välja både material, teknik och plaggtyp.” (Varmt och stickat 2013:17). Det lyfts som lustfyllt och inspirerande att ha kontroll och makt över alla produktionssteg. Det som osynliggörs är reella kostnader i pengar och tid. Turney belyser stickning som ett obetalt hemarbete såväl som ett självvalt intresse (Turney 2009:23). Idag ingår inte stickning i det obetalda hemarbetet på samma sätt eftersom det är mer tids- och kostnadseffektivt att köpa det som tidigare stickades. Stickningen blir på detta sätt främst ett intresse som tar tid och pengar. Det är inte ett obetalt hemarbete och är möjligt att tolka som subversivt antikapitalistiskt motstånd.

4.8 Vantar för alla årstider

Boken är uppdelad efter årstiderna och innehåller mönster på vantar och halvvantar. Det är en bok i pastellfärger och bilder på folk som bär vantar när de fikar, tankar bilen eller plockar blommor.

Anteckningar: Mamma har berättat om de liljekonvaljer som brukar blomma utanför deras hus och med lite god vilja tänker jag att detta vackra vantspetsmönster Elsa kan tolkas som liljekonvaljblad. Jag tog kort på diagrammet och har använt mobilen som trogen bundsförvant i att hålla koll på varven. Men mönstret var i sina delar ganska lätt att lära sig utantill. Genom att följa en av författarna på Instagram känns det som om jag får tillgång till ”det innersta” i den virtuella stickvärlden. Jag tror att kommentarsfälten på Instagram som handlar om stickning är de finaste som finns. Jag har börjat jobba inom äldreården och ser de vackraste mormorsrutefiltar och väggbonader. När jag frågar säger de flesta damerna (för det är hos dem de finns) att de antingen gjort dem själva eller köpt dem på bazarer (anar ett visst klassperspektiv här), men att ingen i släkten vill ha dem. Det är som att frågan hänger i luften; vad ska hända med dem när de dör (både med damerna och med bonaderna)? Det känns lite sorgligt. Funderar på om jag kan ha någon form av stickaktivitet på boendet där jag ska jobba i sommar. Jag såg att det låg en folder från ett fotbollslag som anordnar möten genom minnen där de använder fotografier sist jag jobbade. Det borde ju gå att göra med textilier tänker jag.

4.8.1 Stickning som mötesplats

Författarna träffades genom sina bloggar. ”2007 startade jag en blogg eftersom jag då inte kände så många som stickade. Bloggen blev ett forum där jag fick respons på det jag gjort samtidigt som jag lärde känna andra som stickade och kunde diskutera och inspireras.” (Vantar för alla årstider 2013:125). Stickningen ger gemenskap genom att utövas ihop med andra och blir ensamt om det inte kan diskuteras. Det är i mötet med andra som det genererar

mer inspiration och kreativitet. Den stickning som förmedlas i de böcker som jag undersöker är stickning för hand. Den tekniska utvecklingen har inte reformerat bort stickandet utan stickningen har blivit högteknologisk genom internet. Vilket kan jämföras med hur symaskinen förändrade sömnadskulturen (Waldén 1990). Författaren beskriver sin blogg som ett ”forum där jag fick respons på det jag gjort samtidigt som jag lärde känna andra som stickade”. Internet blir på det sättet en plattform för möjlig social förändring, både för den enskilda individen som utökar sitt kontaktnät såväl som för stickningen att etableras som en social rörelse som förenas i gemenskap över ett speciellt intresse.

Bloggvärlden som författaren beskriver grundas på delaktighet och skapar på det sättet aktivitet istället för passivisering av tekniken. Donna Haraway skriver att vi kan ”[b]efrias från att grunda politiken från identifikation om vi är delaktiga i världen.” (Haraway 218). Genom internet förenas stickarnas intressen och maskor med varandras. Larissa Brown och Martin Johan Brown beskriver i *Knitalong: Celebrating the Tradition of Knitting Together* (2008) fenomenet att sticka tillsammans online. De lyfter den jargong som råder i knitalongs och andra forum om stickning som är så specifik att de har med en ordlista.¹⁰ Författaren lyfter att hon startade en blogg för att hon inte kände så många andra som stickade och att hon fann folk som ”kunde diskutera”. Molander beskriver kultur som gemenskap, en förståelse och ett sätt att ställa frågor på. Det oartikulerade, det som sitter i händerna eller det som måste visas, hamnar ofta utanför kunskapslegitimering (Molander 1996:45). Författarens sökande efter personer som kan sticka vittnar om sökandet efter kulturell gemenskap för ömsesidig förståelse. Detta kan även tolkas som en utmaning av rationalitet genom att språk inte konstrueras som något enhetligt utan som flera språk i språken (Haraway 2008:224).

”När jag startade min blogg 2008 var det främst för att hitta andra med samma intresse, som inte var mer än 25 år äldre än jag.” (Vantar för alla årstider 2013:125). Här överbryggar stickningen inte generationer, vilket det ansågs göras i *Varmt och stickat*. Tillslutning i gruppbildning handlar om reducering av handlingsmöjligheter för subjekten och att osynliggöra skillnader inom gruppen för att framstå som enhetlig (Winther Jørgensen & Phillips 2000:52). Vilket betyder att även om stickare kan konstrueras som grupp så är den inte homogen.

4.8.2 Att sticka en identitet

”Jag lärde mig sticka som barn men stickningen blev verkligen en del av mig och mitt liv när jag var i tonåren. Jag började sticka vantar till mina kompisar i gymnasiet, och det var kul att

¹⁰ LYS: Local Yarn Shop, UFO: UnFinished Object, FROG: ett arbete som måste repas upp: rip it, rip it, rip it

kunna ge något unikt till dem. På så sätt började jag att designa vantar, de gick fort att sticka och det fick plats många motiv på dem: det fanns en möjlighet att helt fritt kunna skapa.” (Vantar för alla årstider 2013:125). Stickningen var först endast en inlärdd kunskap men utvecklades till en del av personens liv när den möjliggjorde fritt skapande och unika presenter att ge bort till vänner. Lundström diskuterar hur hemslöjden var ett sätt att symboliskt materialisera ett borgerligt välstånd under 1800-talet (Lundström 2005:19). Turney undersöker även stickning som representation och menar att den under efterkrigstiden användes för medelklass- och statusrepresentation (Turney 2009:29–31). För författaren verkar stickningen ha varit en del i ett identitetsskapande. Både en identifikationsmöjlighet i ett intresse såväl som ett sätt att finna utlopp för sin kreativitet. Här framstår stickningen som ett medel för att ta plats i det offentliga rummet. Vantarna var både presenter och plats att uttrycka sig på.

4.8.3 Stickning som frigörelse från ursprung

Turney diskuterar även stickningen som en röst av motstånd och inte en stum praktik. Hon menar att stickningens allmängiltighet skapar en likgiltighet inför alternativa förståelser. Då det handstickade alltid är unikt kan det ses som ett utmanande av kapitalismens normalisering av massproduktion och standardmåt (Turney 2009:214). Författaren lyfter drivkraften i att presenterna är personliga, på vantarna fanns ”en möjlighet att helt fritt kunna skapa” och att sticka möjliggjorde kreativ frihet och full kontroll över processen. När Rosenqvist undersöker konstruerandet av kön och genus i hemslöjden diskuterar hon även hur kvinnors hantverk har definierats som hemarbete och mäns skapande som professionellt eller ett yrkesutövande (Rosenqvist 2007:11). Alla böcker jag undersöker utmanar på olika sätt denna ensidiga bild av stickning som ett osynligt hemarbete, utan röst i offentligheten. Författaren beskriver uttryckligen hur stickningen nu är en del av ”mig och mitt liv”. Det är både en del i ”jaget”/identifikationen och en praktisk del i det levda. Erfarenheter som blir ackumulerad kunskap som delas både visuellt i stickade plagg men också i skrivna böcker tillgängliga att köpa eller att låna på biblioteket.

5. För att spinna vidare

Det som framgår som nyckelord i alla böcker är gemenskapen som stickningen möjliggör. Stickningen är ett interaktivt sätt att möta andra människor genom presenter, stickträffar, hjälpstickning och bloggar. När handarbetet blir en mötesplats utmanas låsta föreställningar om essentialistisk kvinnlighet. Stickningen blir en cyborg för nya perspektiv och möjligheter då handarbetets könade ursprung ifrågasätts (Haraway 2008:218). Ses handarbete som en mötesplats framträder en mer genealogisk form att tänka kring, mer än ett fenomen att hitta eller spåra och vem som sticker är inte längre självklart eller oviktigt. Den som sticker drivs som analysen visar av makt, kontroll och delaktighet. Denna motsägelsefulla treenighet ser jag som ett alternativt sätt att skapa verkligheter utanför den fallogocentriska, att sticka utanför språkets normerande effekter.

Stickning är ingen metafor utan invävda historier och erfarenheter. Att analysera stickning handlar om att dekonstruera ”kvinnan” från kulturell underordning (Svensson & Waldén 2012:4,11). I min analys har män varit frånvarande, varit det som subjektet i stickningen inte är och behandlats som en icke-fråga. Böckerna har på det sättet inte ifrågasatt normer om vem som sticker. Jag tolkar böckerna som både delaktiga i diskursen ”att sticka” men även diskursproducenter av ett alternativt tolkningsföreträde, där kunskap och rationalitet omförhandlas.

5.1 Flytande signifikanter

I min analys har tre begrepp som jag definierar som *flytande signifikanter* framkommit. De förekommer men utan att knytas till en faktisk betydelse inom diskursen, de utmanar snarare de andra teckens betydelse. Dessa tecken är *tid*, *kunskap* och *klass*. Det påtalas ofta att mönstren är snabbstickade, men att det bästa med stickning är att det får ta sin tid. I *Varmt och stickat* påminner de om ”mödan – innan det blev roligt att sticka” (2013:7) men annars beskrivs de flesta mönster som enkla och kluriga, utmanande på ett positivt sätt. Kunskapen är så självklar att den nästan förminskas. Val av garn diskuteras i termer av kvalitet men restgarnen nämns som möjligheter att sticka till rimliga priser, vilket gör konsekvenserna av ekonomiska förutsättningar frånvarande (Varmt och stickat 2013:12, Sticka och skicka 2013:83). Klasstrukturer blir på det sättet både osynliggjorda men också utmanade för att stickning är ett sätt att realisera drömmar, genom oberoende och aktivitet. Dessa teckens antagonism kan förstås med Braidotti som menar att kapitalismens exploaterande logiker förväxlas med relativism (Braidotti 2002:13). Värde och nytta är inte neutrala ord utan kan med diskursteoretiska begrepp betecknas som *myter*. Kapitalismens internaliserade effekter på

språket skapar en naturaliserad klassignorans som legitimerar förenklingar av komplexa förhållanden. Joan Acker argumenterar för att klass ska analyseras som könsbestämda och rasifierade sociala praktiker för att synliggöra att klassteorierna är skapade från en vit manlig ståndpunkt. Vilka sociala erfarenheter som skapar kunskapsgrundande erfarenheter är invävt i intersektionella maktstrukturer (Acker 2005:92–93). Haraway menar att auktoritet inte är relativism utan situering, detta menar jag även gäller legitimitet (Haraway 2004:91). Legitima skäl skapas hierarkiskt utifrån situering vilket speglar viljan att veta (Mulinari 2005:129). Detta är synligt i min tidigare forskning där forskarnas gemensamma utgångspunkt är att det inte finns tillräcklig forskning om handarbete, det har inte visats tillräcklig vilja att veta eller analysera detta fält. Stickning verkar inte ses som något produktivt eller något som kan dekonstrueras till betydelsebildande komponenter av fler än de engagerade.

Detta kopplar jag till Parkers fråga om nålen trängt djupare än pennan i mänsklighetens historia. Då mitt material visar att stickning både blir en livsstil och en metod för delaktighet tolkar jag att nålen har gjort det. Broderade drömmar och stickade ideal. Den textila strukturen skapar världen. Haraway skriver: ”Det finns ett mytssystem som väntar på att bli ett politiskt språk vilket ska ligga till grund för ett sätt att se på vetenskap och teknik och därmed utmana maktens informatik – för att kunna handla kraftfullt.” (Haraway 2008:223). Det går inte att lyssna utan att känna. Jag ser handarbetet som det mytssystem som väntar på att bli ett språk, det finns men väntar på legitimerad betydelse. Det handlar om ett paradigmskifte.

Kirsten Hofsätters inleder skriften *Hønsesstrik* med att redan de gamla egyptierna stickade sockor (Hofsätter 1973). Detta tolkar jag som en medveten omskrivning av uttrycket ”redan de gamla grekerna”. Hofsätter verkar göra ett försök till frigörelse från de nostalgiska trådar som binder ursprunget till antiken och upplysningen genom att sätta ”stickminnesmärken” som inte utgår ifrån Grekland. Genom att lösa upp ursprung och istället ta utgångspunkt i minnesmärken hamnar inte fokus på slutgiltighet och mål utan på processer som Braidotti menar är vad som krävs för att hantera förändringar (Braidotti 2002:1, 63). Haraway skriver att feminister och marxister misslyckats med att skapa ett revolutionärt subjekt för att det alltid konstrueras inom hierarkiska maktrelationer (Haraway 2008:218). Hofsätter har sått ett frö som växer utanför upplysningens trädgårdar och jag vågar tro att det är ur handarbetet som revolutionen groer. Ur delaktigheten och det gemensamma oberoendet.

5.2 Avslutande början

Jag har sökt efter akademiska referenser på att vara förbannad. Shulamit Reinharz skriver i *Social Research Methods* om att vara ”passionately angry” (Reinharz 1992:15). I den

passionerade ilskan finns positiv drivkraft, inte urskillningslös vrede. Att inte låta det passera. Hofsätter säger det bra tycker jag: ”Låt oss börja med att göra om samhället medans vi sticker oss själva och våra barn en härlig tröja!” (Hofsätter 1973). Hon lyfter samtidigheten, i det politiska och i det personliga.

Det diskursiva nystandet har under våren känts som en riktig härva. Först hänger allt ihop, sen inget, men plötsligt börjar det likna ett nystan trots allt. Det fina med garn är att änden är början. Det är då det är dags att tänka på vad det ska bli. Jag hoppas inspirera fler till att sticka sig delaktiga, men också att forskningen om handarbete upptas och utvecklas tvärvetenskapligt. Där finns historier, erfarenheter och tankar som kan bidra till den oortodoxa vetenskapen och metodanvändningen. I det obekväma finns motståndet som hindrar beständighet.

Efter allt.

Jag har läst så mycket bra till denna uppsats. Jag har läst så mycket bra under mina tre år på universitetet. Många gånger har jag velat ställa mig upp på bussen och skandera; #Fatta! Lyssna! Jag har frågande vankat omkring med levande böcker istället för döda kranier.

När någonting är tillräckligt bra vill jag inte annat än att brodera det. Göra en bonad. Trycka det mjuka i ansiktet på folk. Och sen sticka. En gång ringde min syster mig och beskrev en mycket delad bild på ett socialt medium. Våra minnen går isär men jag är övertygad om att hon berättade om en förälder som fått frågan ”vad betyder att backa ur?” av sitt barn. Föräldern hade svävande och utan värderingar börjat ge synonymer. ”Backa ur: dra sig ur. Att inte göra något. Inte våga. Liksom b a c k a”. Barnet hade sett tvivlande ut.

”Va. Enda gången jag backar är när jag tar sats”.

Alltid.

6. Referenser

Emiriskt material

Solveigs vantar: Larsson, Solveig (2013). *Solveigs vantar: inspiration från norr*. Tryckort ej angiven: Lumio

Sticka och skicka: Braw, Anna (red.) (2013). *Sticka & skicka: var med och värm världens minsta: beskrivningar och inspiration för nybörjare och stickfantaster!*. Örebro: Libris

Vantar för alla årstider: Falk, Clara & Svanlund, Kamilla (2013). *Vantar för alla årstider*. 1. uppl. Göteborg: Andina

Varmt och stickat: Trotzig, Eva & Åberg, Erika (2013). *Varmt & stickat: vantar, mössor, sockor, sjalar, tröjor och lite spets*. Sundbyberg: Semic

Älskade kofta: Forslund, Birgitta (2013). *Älskade kofta: 24 stick- och virkbeskrivningar*. Stockholm: Bonnier Fakta

Tryckta källor

Acker, Joan (2005). "Tankar om klass: några feministiska metodologiska frågor" i Davies, Karen, Lundqvist, Åsa & Mulinari, Diana (red.) (2005). *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber

Andersson, Kaj (1939). *Handarbetet till heders*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Auerbach, Lisa Anne (2012). *Chicken Strikken*. Malmö: Malmö Konsthall

Braidotti, Rosi (2002). *Metamorphoses: towards a materialist theory of becoming*. Cornwall: Polity Press

Braidotti, Rosi (2009). "Dymphna and the figuration of the woman warrior" i Buikema, Rosemarie & Tuin, Iris van der (red.) (2009). *Doing gender in media, art and culture*. London: Routledge

- Brown, Larissa Golden & Brown, Martin John & Crouser, Michael (2008). *Knitalong: celebrating the tradition of knitting together*. New York: Stewart, Tabori & Chang
- Deleuze, Gilles & Guattari, Felix (1987). *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press
- Hallgren, Hanna (2008). *När lesbiska blev kvinnor: lesbiskfeministiska kvinnors diskursproduktion rörande kön, sexualitet, kropp och identitet under 1970- och 1980-talen i Sverige*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, 2008
- Haraway, Donna (2004). "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective" i Harding, Sandra (red.) (2004). *The Feminist Standpoint Theory Reader*. London:Routledge
- Haraway, Donna (2008). "Ett Cyborgmanifest: Vetenskap, teknik och socialistisk feminism i slutet av 1900-talet" i Haraway, Donna (2008). *Apor, cyborger och kvinnor Att återuppfinna naturen*. Stockholm/Stehag: Östlings Bokförlag Symposium
- Hofsätter, Kristen (1973). *Hønsestrik*. Köpenhamn: Emancipa/t/ss)ionsfrugten
- Johansson, Sara (2013). *Rytmen bor i mina steg: En rytmanalytisk studie om kropp, stad och kunskap*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2013
- Lundström, Catarina (2005). *Fruars makt och omakt: kön, klass och kulturarv 1900-1940*. Diss. Umeå: Umeå universitetet, 2005
- Lykke, Nina (2009). *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber
- Molander, Bengt (1996). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos
- Mulinari, Diana (2005). "Forskarens biografi och situerad kunskapsproduktion" i Davies, Karen, Lundqvist, Åsa & Mulinari, Diana (red.)(2005). *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber
- Palmsköld, Annelie (2012a). "Vem är Britt-Marie Christoffersson?" i Christoffersson, Britt-Marie (2012). *Stickning: ett hantverk att utveckla*. Ungern: Hemslöjdens förlag

- Palmsköld, Annelie (2012b). "En historia om stickning". i Christoffersson, Britt-Marie (2012). *Stickning: ett hantverk att utveckla*. Ungern: Hemslöjdens förlag
- Parker, Rozsika (2010). *The subversive stitch: embroidery and the making of the feminine*. New ed. London: I.B. Tauris
- Reinharz, Shulamit (1992). *Feminist Methods in Social Research*. New York: Oxford University Press
- Rosenqvist, Johanna (2007). *Könsskillnadens estetik?: om konst och konstskapande i svensk hemslöjd på 1920- och 1990-talen*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2007
- Rosenqvist, Johanna (2006). "Hemslöjd som feministisk strategi?". i Svensson, Birgitta & Waldén, Louise (red.)(2006) *Den feminina textilen: Makt och mönster*. Värnamo: Nordiska Museets Förlag
- Rutt, Richard (1989). *A History of Hand Knitting*. Storbritannien: Anchor Press Limited
- Schmitz, Eva (2007). *Systerskap som politisk handling: kvinnors organisering i Sverige 1968 till 1982*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2007
- Svensson, Birgitta & Waldén, Louise (red.)(2006). *Den feminina textilen: akt och mönster*. Värnamo: Nordiska Museets Förlag
- Trotzig, Eva (1980). *Stickning: Tradition och kultur*. Helsingborg: LTs förlag
- Turney, Joanne (2009). *The Culture of Knitting*. Storbritannien: Berg
- Waldén, Louise (1990). *Genom symaskinens nålsöga: teknik och social förändring i kvinnokultur och manskultur*. Diss. Linköping: Univ.
- Waldén, Louise (1999). Handarbetet: hatat och hyllat. i Lundahl, Gunilla (red.)(1999) *Den vackra nyttan : om hemslöjd i Sverige*. Södertälje: Gidlunds Förlag

Wikander, Ulla (1999). "Kvinnokultur, skillnader och sociobiologi. Kvinnorörelsen från 1960- till 90-tal ur ett personligt perspektiv". i Florin, Christina, Sommestad, Lena & Wikander, Ulla (red.)(1999). *Kvinnor mot kvinnor*. Stockholm: Norstedts

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Otryckta källor

SVD (2011). "Nu är en avig helt rätt". <http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/trender/nu-ar-en-avig-helt-ratt_5910229.svd> [hämtad 2014-05-31]

Svenska tecknare (2014) "Inga djurtassar eller gubbhänder".
<<http://www.svenskatecknare.se/tecknaren/2014/03/07/inga-djurtassar-eller-gubbhander/>>
[hämtad 2014-05-31]

Film

Scott, Ridley (red.) (2002). *Thelma & Louise*. Stockholm: SF